

ULOGA JU "NP KRKA" U POTICANJU TURISTIČKOG RAZVOJA ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE

Vatavuk, Antonija

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:265402>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENTA
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI
STUDIJ MENADŽMENTA

Antonija Vatavuk

ULOGA JU „NP KRKA“ U POTICANJU
TURISTIČKOG RAZVOJA ŠIBENSKO - KNINSKE
ŽUPANIJE

Diplomski rad

Šibenik, 2018.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENTA
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI
STUDIJ MENADŽMENTA

ULOGA JU „NP KRKA“ U POTICANJU
TURISTIČKOG RAZVOJA ŠIBENSKO - KNINSKE
ŽUPANIJE

Diplomski rad

Kolegij: Menadžment zaštićenih područja

Mentor: dr. sc. Drago Marguš, pred.

Studentica: Antonija Vatavuk

Matični broj studenta: 1219037436

Šibenik, rujan 2018.

Veleučilište u Šibeniku

Diplomski rad

Odjel Menadžmenta

Specijalistički diplomski stručni studij menadžmenta

ULOGA JU „NP KRKA" U POTICANJU TURISTIČKOG RAZVOJA ŠIBENSKO - KNINSKE ŽUPANIJE

Antonija Vatabuk

Ul. uz cestu kod škole 15 a, Širitovci, Drniš 22320, avatabuk@vus.hr

Sažetak rada:

U ovome radu razrađena je problematika vezana za Nacionalni park Krka, odnosno turistički razvoj Šibensko - kninske županije. Održivi turizam je usklađen sa zaštitom prirode. Turizam je izvor prihoda za mnoge zemlje, a za sobom povlači razvoj drugih gospodarskih grana poput prometa, poljoprivrede, građevinarstva i slično. Turizam za sobom nosi i negativne posljedice. Razvojem masovnog turizma dolazi do velikog broja onečišćenja unutar područja Nacionalnog parka Krka. Razvoj takvog gospodarstva nosi sa sobom posljedice koje mogu biti štetne za turističku destinaciju.

(39 stranica / 8 slika / 33 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: Nacionalni park, gospodarski utjecaj, turistička ponuda, zaštićeno područje, turizam, lokalitet

Mentor: dr. sc. Drago Marguš, pred.

Rad je prihvaćen za obranu:

Polytechnic of Šibenik

Final paper

Department of Management

Professional Undergraduate Studies of Management

**KRKA NATIONAL PARK HAS A ROLE IN ENCOURAGING
REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT**

Antonija Vatabuk

Ul. uz cestu kod škole 15 a, Širitovci, Drniš, 22320, avatabuk@vus.hr

Abstract:

This paper covers the issues connected to Krka National Park, touristic development in Šibenik - Knin country. Tourism development just sustainable with tourism and adjusting different influences to the protected area. Tourism represents a great source of income for many countries but it also entails a development of other branches of economy, especially traffic, agriculture and construction, etc. It' also has negative consequences. Touristic development leads a lot pollution within the National Park and it's development can bring harm to the touristic destination.

(39 pages / 8 figures / 33 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic in Šibenik

Keywords: National park, economic influence, tourist offer, protected area, tourism, locality

Supervisor: dr. sc. Drago Marguš, pred.

Paper accepted:

Sadržaj:

1. UVOD	6
2. NACIONALNI PARK „KRKA“	7
2.1 Općenito o NP „Krka“	7
2.2 Upravljanje NP „Krka“	9
2.3 Turistički rezultati NP „Krka“	10
2.4 Turistička ponuda i ljepote NP „Krka“	11
3. UPRAVLJANJE ZAŠTIĆENIM PODRUČJIMA U HRVATSKOJ	155
3.1 Definicija zaštićenih područja	15
3.2 Upravljanje zaštićenim područjima u Hrvatskoj	16
3.3 Prednosti i nedostaci primjene američkog modela upravljanja zaštićenim područjima	16
3.4 Složenost upravljanja zaštićenim područjem	17
3.5 Odrednice upravljanja zaštićenim područjem	18
3.6 Utjecaj na ekološku održivost NP Krka	21
4. UTJECAJ NP „KRKA“ NA GOSPODARSKI RAZVOJ ŠIBENSKO - KNINSKE ŽUPANIJE	22
4.1 Obilježja turizma	22
4.2 Turizam kao gospodarska grana	23
4.3 Temeljna obilježja zaposlenosti u sektoru turizma	25
4.4 Struktura nezaposlenih u sektoru turizma	28
4.5 Važnost turizma za gospodarstvo	30
4.6 Ekonomski utjecaj na gospodarstvo	300
4.7 Obilježja rada u turizmu kao djelatnosti	33
4.8 Društveni značaj i utjecaj turizma	33
4.9 Gospodarski utjecaj na Šibensko- kninsku županiju	34
4.10 Važnost NP „Krka“ i NP „Kornati“ za Šibensko- kninsku županiju	36
5. ZAKLJUČAK	38
LITERATURA	39

1. UVOD

U ovom radu je razrađena problematika utjecaja Nacionalnog parka „Krka“ na turistički razvoj Šibensko - kninske županije, odnosno održivi turizam usklađen s sa zaštitom prirode.

Turizam kao jedna od vodećih i brzo rastućih grana gospodarstva značajni je izvor prihoda nekih zemlja, a njegov razvoj za sobom povlači i razvoj drugih gospodarskih grana poput prometa, poljoprivrede i građevinarstva, za što je i primjer NP „Krka“ u razvoju turističke ponude svoje okoline.

Turistički razvoj poželjan je za svaku sredinu, osobito ako na svom području imate nacionalni park kao što je Krka u kojem ne manjka prirodnih ljepota i biološke raznolikosti. Međutim, turizam za sobom nosi i negativne posljedice. Usmjeravanjem turizma samo na profit može uzrokovati onečišćenja i devastacije prostora. Te posljedice mogu biti štetne za turističku destinaciju ukoliko se orijentira samo na ostvarivanje profita, a zaboravi na zaštitu samu prirodu i njezine resurse.

Zbog toga se u radu definira problematika NP „Krka“, odnosno njihov utjecaj na gospodarski razvoj lokalne sredine i učinke turizma na njih.

2. NACIONALNI PARK "KRKA"

U ovom dijelu rada definirat će se pojmovi vezani za Nacionalni park "Krka" te je dana podloga za daljnje pisanje i istraživanje.

2.1. Općenito o NP KRKA

Nacionalni park je prostrano, pretežito neizmijenjeno područje iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti, a obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekosustava.¹ Granicama parka obuhvaćen je najvrijedniji dio toka rijeke Krke od njenog utoka u kanjon na zapadnom dijelu Kninskog polja do Skradinskog mosta, te donji dio toka rijeke Čikole.

Namjena nacionalnog parka je znanstvena, kulturna, odgojno-obrazovna i rekreativna, ali ponajprije turistička jer je turistička djelatnost uz poljoprivredno gospodarenje jedina dopuštena djelatnost područja. Svaka djelatnost koja bi mogla oštetiti i degradirati svojstva žive i nežive prirode ovog područja mora biti isključena.

Potreba da se pravno zaštititi područje rijeke Krke prepoznata je sredinom 20. stoljeća. Inicijativa za proglašenje rijeke Krke nacionalnim parkom pokrenuta je 1971. godine izradbom prostornog plana naziva Nacionalni park „Krka“: razvojni prostorni plan.² Nacionalnim parkom 1985. Sabor SR Hrvatske proglasio je područje površine 142 km²; dio toka rijeke Krke s kanjonom i sedrenim slapovima te nizom drugih geomorfoloških, hidroloških i pejzažnih vrijednosti. Park je tada obuhvaćao područje od starohrvatskih utvrda Trošanj i Nečven do Šibenskog mosta, kao i područje od 3,5 kilometra donjeg toka rijeke Čikole. Zbog četiri urbana mjesta (Skradina, Bilica, Rasline i Zatona), gradnje autoceste Zagreb – Split te razvoja turizma i ostalih privrednih djelatnosti na tom području, Sabor Republike Hrvatske Zakonom o izmjenama Zakona o proglašenju Nacionalnog parka Krka 1997. godine revidira granice Parka čime je ukupni obuhvat smanjen na 109 km². Južna granica Parka pomaknuta je uzvodno do Skradinskog mosta, a sjeverna gotovo do Knina. Granica Nacionalnog parka Krka proteže se 50 km uz gornji i srednji tok rijeke Krke i donji

¹ Črnjar, M. : Ekonomika i politika zaštite okoliša, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2002., str. 12

² Radeljak, P., Pejnović, D.: Utjecaj turizma na održivi razvoj funkcionalne regije Nacionalnog parka Krka, Godišnjak Titius 1 (1), 2008., str. 330.

tok rijeke Čikole, a obuhvaća prostor Knina, Drniša, Skradina i Šibenika i općina Ervenik, Kistanje i Promine.³

Rijeka Krka čini iznimku među dalmatinskim krškim tekućicama budući da njezin tok ima transverzalan smjer u odnosu na smjer pružanja dinarskog planinskog sustava. Ukupna dužina toka ove rijeke iznosi 72,5 km, od čega 49 km predstavlja dužinu slatkovodnog toka od izvora do Skradinskog buka, a 23,5 km opada na duljinu estuarija koji predstavlja ušće ove krške tekućice.⁴

U vodama Krke i na njezinim obalama živi 138 kornjaša, 38 vretenaca, 81 leptir, 31 slatkovodna riba od kojih 10 endemskih, 9 vodozemaca, 22 gmaza, 229 vrsta ptica, 48 sisavaca i 1 186 vrsta biljaka.⁵

Park je u obavljanju svojih osnovnih funkcija zaštitne, znanstvene, obrazovne i turističko-rekreativne, nužno povezan s prostorom koji ga okružuje. Dok je s druge strane, stanovništvo njegove uže i šire okolice u obavljanju svojih temeljnih (egzistencijalnih i socijalnih) funkcija u određenoj mjeri, više ili manje, upućeno na Park. Nositelji tih funkcija socijalne su skupine čijim djelovanjem nastaju odgovarajući oblici prostorne organizacije i prostorno relevantni procesi čiji su rezultat postojeće prostorne strukture.⁶

Takav odnos Parka i njegove okolice imao je utjecaj na izbor funkcionalne regije kao najprimjerenijeg prostornog okvira za istraživanje utjecaja turizma na održivi razvoj šireg područja Nacionalnog parka „Krka“.

Potrebno je napomenuti da se ne radi o regiji u pravom smislu značenja te riječi (kao homogenoj prostornoj cjelini), već o djelotvornom istraživačkom okviru za detaljnije sagledavanje pojedinih komponenti održivog razvoja.

Vežano s tim, u funkcionalnu regiju Parka uključene su tri kategorije statističkih naselja; naselja koja se cijelom svojom površinom nalaze unutar područja zaštite, naselja koja dijelom svoga teritorija participiraju u Parku, odnosno naselja koja su do 1997. godine participirala unutar granica Parka.⁷

³ www.nprka.hr

⁴ Marguš, D., Menđušić, M.: Krka-prirodna i kulturno-povijesna baština, Turistička naklada d.o.o., Zagreb, 2003., str.33.

⁵ Marguš D.: Slatkovodne ribe Nacionalnog parka „Krka“, Javna ustanova „Nacionalni park Krka“, 2011. , str.33; Marguš D.: Rijeku Krka – dar prirode : prirodoslovna monografija Nacionalnog parka „Krka“ (u tisku).

⁶ www.nprka.hr

⁷ Radeljak, P., Pejnović, D.: Utjecaj turizma na održivi razvoj funkcionalne regije Nacionalnog parka „Krka“, Godišnjak Titius 1 (1), 2008., str. 331.

Slika 1: Zemljovid NP KRKA.

Izvor: www.npkrka.hr

Neovisno o njihovim međusobnim razlikama u udaljenosti od funkcionalnog središta Parka ili formalnoj pripadnosti užem području zaštite, povezuje ih veća ili manja uključenost u socijalno-gospodarski život Parka, što ima utjecaj na očuvanje područja Parka i provođenje koncepta održivog razvoja.

2.2. Upravljanje NP Krkom

Nacionalnim parkom "Krka" upravlja Javna ustanova u nadležnosti Ministarstva zaštite okoliša i prirode RH. Tijela Javne ustanove čine Upravno vijeće i ravnatelj, a njihove djelatnosti su zaštita, održavanje i promicanje Nacionalnog parka. Cilj djelovanja Javne ustanove je zaštita i očuvanje izvornih prirodnih dobara te nadzor nad provođenjem mjera zaštite prirode na zaštićenom području.⁸

Nacionalni park "Krka" može se posjećivati tijekom cijele godine, no prilikom planiranja posjeta, treba znati da se Park prostire na velikoj površini od čak 109km² i da su pojedini

⁸ Javna ustanova NP KRKA, preuzeti podaci sa službenih stranica.

lokaliteti međusobno udaljeni više kilometara i razdvojeni prirodnim barijerama. Neke je lokalitete moguće posjetiti izletničkim brodovima, a do ostalih lokacija može se doći automobilom. Vrijeme obilaska može trajati i nekoliko dana, stoga postoji mogućnost kupnje višednevne ulaznice za Park.

2.3. Turistički rezultati NP „Krka“

Uz Nacionalni park „Plitvička jezera“, područje Nacionalnog parka „Krka“ najposjećenije je i turistički najjače vrednovano zaštićeno područje u Republici Hrvatskoj ponajprije radi vrlo širokog raspona atraktivnih prirodnih, ali i antropogenih kulturno - povijesnih dobara.

Turističko - geografski položaj Parka ima vrlo povoljne značajke, s obzirom na blizinu snažnog emitivnog područja obalnih destinacija Šibensko - kninske i susjednih županija, iz kojih u Park dolaze najviše kao jednodnevni posjetitelji. Uz cestovne prilaze službeni glavni ulazi u Park su u Skradinu, Lozovcu i na Roškom slapu, a za pristup Parku važna je uloga Skradina kao terminalne luke za nautički promet, s uređenom marinom od 200-tinjak vezova.⁹

U predratnom razdoblju, koje je obilježio masovni sezonski turizam duž jadranske obale, Nacionalni park „Krka“ posjećivao je veliki broj turista-izletnika. Broj posjetitelja 1988. godine iznosio je 385.837 posjetitelja. Ratne posljedice relativno brzo su sanirane, pa se broj posjetitelja od nešto manje od 100 tisuća 1996. godine povećao na više od 670.000 2005. i 2006., odnosno više od 700.000 2007. godine. Velikom rastu broja posjetitelja nakon 2004. poticaj je bio i dovršenje gradnje dionice autoceste A1 do Splita, s čvorovima Skradin i Šibenik važnima za pristup Parku.

Tako se u razdoblju 1996.-2007. godine broj posjetitelja Parka ukupno povećao 7 puta. U razdoblju od 2010. do 2017. godine Park je godišnje posjetilo od 900.000 do 1.270.000 posjetitelja.¹⁰

Turistička valorizacija Parka obilježena je sezonalnošću godišnjeg hoda posjetitelja s najvećim opterećenjem prostora u ljetnim mjesecima, i to u zoni Skradinskog buka i na otočiću Visovcu, te nešto manje u zoni Roškog slapa. Područja uzvodno uz rijeku Krku

⁹ Nacionalni park Krka, <http://www.nprka.hr/> (07.06.2018.)

¹⁰ Radeljak, P., Pejnović, D.: Utjecaj turizma na održivi razvoj funkcionalne regije Nacionalnog parka Krka, Godišnjak Titius 1 (1), 2008., str. 331.

nastoji se posljednjih nekoliko godina jače valorizirati unutar sustava posjećivanja (zona Roškog slapa, manastir Krka), a planirano je uređenje i drugih atraktivnih lokaliteta u Parku (realizira se zona Burnum) uz otvaranje većeg broja ulaz za posjetitelje, što bi dijelom rasteretilo Skradinski buk. Sedreni slapovi Miljacka, Rošnjak, Manojlovac, Brljan i Bilušića buk u turističkom smislu su gotovo posve neiskorišteni, zbog slabije pristupačnosti kanjonu i hidroenergetskog korištenja.

2.4. Turistička ponuda i ljepote NP „Krka“

Od mnoštvo turističkih atrakcija na području Nacionalnog parka Krka najposjećenije su :

- Skradinski buk;
- Otok Visovac;
- Arheološki lokalitet Burnum;
- Ozidana pećina;
- Roški Slap;
- Manastir Krka;
- Manojlovački slapovi;
- Bilušića Buk;
- Edukativne staze.

Slika 2.: Roški slap

Izvor: Antonija Vatavuk

Krka izvire 4 km istočno od Knina, pod vodopadom Krčića, teče Kninskim poljem, te zatim ulazi u kanjon, koji je negdje uži, negdje širi, prati rijeku na većem tijelu njezina toka. Već nakon brijega gdje se nalazi kninska tvrđava, priključuje joj se pritok Butišnica. Njezino današnje ušće ujedno je i početna točka Nacionalnog parka. Oko 12 km nizvodno od Knina Krka se ruši preko prvog slapišta, a to je Bilušića buk, dvije glavne stepenice tog slapa imaju danas visinu od 19,6 m, te je tako nastalo oko 1 km dugo i 300 m široko Bobudolsko jezero, stvoreno pregradom Bilušić buka. Nizvodno 2 km nalazi se Brljansko jezero. Brljanska pregrada ujedno je iskorištena za cestovni prijelaz preko rijeke, te za gradnju brane hidroelektrane Manojlovac. Taj prijelaz povezuje Drniš i Kistanje. Treći slap na rijeci Krki je Manojlovac koji ima više stepeništa, a ukupna visina je 59,6 m. Nad Manojlovcem se nalazi vidikovac s kojeg se promatra duboki kanjon od 200 m. Četvrti slap na Krki je slap Rošnjak, kojeg je narod nazvao "Oltar". Stepenice ovog slapa visoke su 8,4 m, te je jedini slap na kojem zbog nepristupačnosti nikad nisu postojale mlinice. Nakon Rošnjaka, Krka se sljeva preko slapa Miljacka visokog 23,8 m. Roški slap kojeg je narod prozvao „Ogrlice“ zbog kaskada je preposljedni slap na rijeci Krki. Područje Roškog slapa je od velikog značenja za lokalnu sredinu, jer je upravo na tom području počeo organizirani turizam. Veliku zahvalnost za njegovu turističku prepoznatljivost i valorizaciju (nasljednici velikog dijela slapa) treba pridodati gospođi Jasni Skelin. Vodenice na Roškom slapu postoje od srednjeg

vijeka, a upravo tamo otvorena je hidrocentrala 1910. godine, te 1911. godine završen hotel. Zadnji slap na rijeci Krki je Skradinski buk, jedan od najljepših krajobraza Nacionalnog parka.

Kulturnopovijesni resursi kojima upravlja JU Nacionalni park „Krka“ su izuzetno značajni i vrijedni, te predstavljaju posebnu turističku atraktivnost u europskim razmjerima. Najatraktivniji kulturnopovijesni spomenici u Parku i na šire području uz rijeku Krku ostaci su rimskih građevina (vojni logor i amfiteatar Burnum u blizini Ivoševaca), srednjovjekovne starohrvatske utvrde (Nečven, Trošenj, Bogočin-grad ili u narodu Vilingrad, Kamičak, te utvrde koje se nalaze na pritoku Čikoli, Gradina i Ključica, te utvrda od koje nema vidljivih ostataka, utvrda Rog), franjevački samostan i crkva posvećeni Gospi Visovačkoj na otočiću Visovac, manastir „Krka“ i vodenice na Skradinskom buku i Roškom slapu.¹¹

Cijena ulaznice posjeta svim lokalitetima za individualne odrasle osobe od siječnja do ožujka i od studenog do prosinca iznosi 30 kn, a u ostalim mjesecima u godini, izuzev srpnja i kolovoza kada je 200 kn, iznosi 110 kn. Za grupu odraslih osoba cijena ulaznice u razdoblju od siječnja do ožujka i tijekom studenog i prosinca iznosi 25 kn, tijekom srpnja i kolovoza 145 kn, a u ostalim mjesecima 90 kn.

Cijene ulaznica posjeta svim lokalitetima za individualne posjetitelje djecu (u dobi od 7 do 18 godina) od siječnja do ožujka i od studenog do prosinca iznosi 30 kn, tijekom srpnja i kolovoza 100 kn, a u ostalim mjesecima 60 kn. Za grupe studenata i djece cijena ulaznice u razdoblju od siječnja do ožujka i tijekom studenog i prosinca iznosi 20 kn, od travnja do listopada 30 kn, a tijekom srpnja i kolovoza 60 kn. Djeca do navršene sedme godine starosti u NP „Krka“ imaju besplatnu ulaznicu.

Invalidi Domovinskog rata, članovi Udruge obitelji poginulih branitelja, osobe s posebnim potrebama te osobe s invaliditetom preko 50 % (individualni posjetitelji ili grupe), uz predloženu iskaznicu ostvaruju pravo na besplatan ulaz na svim lokalitetima, dok studenti i članovi HPD-a i HGSS-a (individualni posjetitelji ili grupe), uz predloženu iskaznicu, ostvaruju cijenu ulaznice iz kategorije individualna djeca, odnosno imaju popust od 30 % na posjete na svim lokalitetima.

Ulaz za grupe obuhvaća minimalno 20 ljudi uz obveznu prethodnu pisanu najavu Javnoj ustanovi „Nacionalnog parka Krka“, bez koje nije moguće ostvariti grupnu cijenu.

¹¹ Marguš, D., Mendušić, M., Krka-prirodna i kulturno-povijesna baština, Turistička naklada d.o.o., Zagreb, 2003., str. 28.

Javna ustanova „Nacionalnog parka Krka“ na zahtjev grupe rezervira i dodate usluge (izlet brodom, zakup broda, autobusa ili mini-busa) i usluge vođenja po cijeni od 600 kn za početna dva sata, a svaki idući sat naplaćuje se 200 kn. U cijenu je uključeno osiguranje posjetitelja i PDV.

Javna ustanova i njezine ispostave rade radnim danom od 7:00 do 17:00 sati. Lokalitete je moguće posjetiti u zimskom razdoblju (studen, prosinac, siječanj i veljača) od 9:00 do 17:00 sati. Tijekom srpnja i kolovoza svi su lokaliteti za posjetitelje otvoreni od 9:00 do 19:30, a mogu biti izvanredno zatvoreni zbog radova na uređenju o čemu postoje obavijesti na službenoj internet stranici Nacionalnog parka „Krka“.

Tijekom cijele godine za individualne posjetitelje i organizirane grupe (koje dolaze turističkim autobusima) osigurano je besplatno parkirališno mjesto.

3. RAD I UPRAVLJANJE JAVNE USTANOVE NP KRKA NAD NACIONALNIM PARKOM

U ovom radu je opisana problematika upravljanja nacionalnim parkom, uz primjenu svih važećih zakona koji se odnose na zaštitu prirode i okoliša.

3.1. Definiranje zaštićenih područja

Tipologija nacionalnih parkova razlikuje dva temeljna i kombinirani tip:¹²

1. Američki tip nacionalnog parka – bez većih gospodarskih zahvata, služi za turističko posjećivanje i uživanje u prirodnim ljepotama;
2. Europski tip nacionalnog parka - strogo zabranjen čovjekov utjecaj na prirodu;
3. Kombinirani oblici nacionalnih parkova.

Zaštićena područja u Republici Hrvatskoj spadaju u kombinirani model koji je bliži američkom nego europskom tipu. Temeljno obilježje američkog modela je tzv. National park Service (NPS) kojom u SAD-u upravlja direktor na nacionalnoj razini, dok se organizacija sastoji od uprave, regionalnih ureda te parkova i pomoćnih jedinica.

Uprava NPS osigurava generalne smjernice i zakonodavstvo, definira politiku upravljanja, raspoređuje budžet, definira ciljeve i strateške smjernice za NPS. Regionalni uredi upravljaju zaštićenim područjima unutar regije, dok su parkovi temeljno upravljačko tijelo. Američki model upravljanja zaštićenim područjima ustrojen je 1916. godine, organizira rad 397 zaštićenih područja u koje nisu uključeni samo nacionalni parkovi već i bojna polja, spomenici, vojni i povijesni parkovi, te Bijela Kuća. Godišnje ih posjeti oko 281 milijun posjetitelja; NPS raspolaže s budžetom od 3,16 milijuna američkih dolara te ima više od 630 različitih koncesionara u 128 različitih jedinica kojima je ustupljena djelatnost transporta, ugostiteljstva, trgovina i ostalih usluga.

¹² Radeljak, p., Pejnović, D. : Utjecaj turizma na održivi razvoj funkcionalne regije Nacionalnog parka Krka, Godišnjak Titus 1 (1), 2008., str. 331.

3.2. Upravljanje zaštićenim područjima u Hrvatskoj

U Hrvatskoj veći dio zaštićenih područja upravlja prihodom od ulaznica a većinu komercijalnih djelatnosti prepustili su koncesionarima (ugostiteljstvo, prijevoz posjetitelja, trgovinu i sl.); neka zaštićena područja nemaju djelatnosti koje bi se mogle dati u koncesiju, a NP „Plitvička jezera“, uz temeljnu djelatnost, obavlja niz komercijalnih djelatnosti i upravlja prihodom od njih (smještaj u hotelima). Većina zaštićena područja sredstava za rad dobivaju iz državnog proračuna a NP „Plitvička jezera“, NP „Krka“ i NP „Brijuni“) sredstva osiguravaju samostalno. Nova razmišljanja u Hrvatskoj kreću se prema ideji da se sve djelatnosti ustupe koncesionarima.

3.3. Prednosti i nedostaci primjene američkog modela upravljanja zaštićenim područjima

Američki model odvaja djelatnosti zaštite prirode od komercijalnih djelatnosti; temeljni argument je konstatacija da su sekundarne djelatnosti u zaštićenim područjima (ugostiteljstvo, hotelijerstvo, trgovina) dominantne u odnosu na zaštitu prirode, te da ustanove ne smiju obavljati navedene djelatnosti budući da se isto u suprotnosti s njihovom temeljnom registracijom.¹³

Postavlja se, međutim, pitanje hoće li i do kakvih promjena će doći te mogu li one biti pozitivne, ako se sekundarne djelatnosti ustupe koncesionarima. Hoće li se uopće moći zaštićenim područjima upravljati na način da su interesi zaštite prirode ispred profita, ako je profit temeljni interes koncesionara. Argument kvalitetnijeg nadzora nad zaštitom prirode nije opravdan, jer u SAD-u država nije dobila niti jedan spor koji je pokrenula protiv koncesionara kojima je na upravljanje dala pojedine aktivnosti unutar zaštićenih područja.

S pozicije 80 % zaštićenih područja uvođenje „američkog modela“ neće rezultirati većim promjenama, izuzev smanjenja i specijalizacije broja zaposlenih te centralizacije ostvarenih prihoda ako postoje. S pozicije NP „Plitvička jezera“, NP „Krka“ i NP „Brijuni“ ako se sve djelatnosti prepuste koncesionarima moglo bi se ugroziti upravljanje zaštićenim područjem i značajno utjecati na socijalne i gospodarske segmente funkcioniranja Ustanove.

¹³ Radeljak, P., Pejnović, D.: Utjecaj turizma na održivi razvoj funkcionalne regije Nacionalnog parka Krka, Godišnjak Titius 1 (1), 2008., str. 331.

3.4. Složenost upravljanja zaštićenim područjem

Upravljanje zaštićenim područjem složen je postupak u kojem voditelji obavljaju brojne zadatke. Često djeluju u više smjerova i trebaju usklađivati težnje brojnih interesnih grupa i dionika. Zbog toga treba imati brojne vještine, kombinirajući ulogu znanstvenika, policajca, socijalnog radnika, učitelja, političara, administratora, ekonomista i diplomata!

Uz brojne odgovornosti, voditelji zaštićenih područja uglavnom su preopterećeni administrativnim poslovima i često neproduktivnom komunikacijom s lokalnim poduzetnicima i stanovništvom (zbog javnosti podataka moraju odgovarati na neprikladan i neostvarive zahtjeve). To je frustrirajuće, budući da voditelj zaštićenog područja treba djelovati proaktivno prema ciljevima upravljanja zaštićenim područjem, što je određeno domaćim zakonodavstvom i IUCN-ovom kategorizacijom. Složenost posla voditelja olakšava plan upravljanja zaštićenim područjem u kojem su utvrđeni dugoročni i kratkoročni ciljevi i aktivnosti u njihovom ostvarenju.

Jednostavno rečeno plan upravljanja je dokument koji jasno određuje svrhu zaštićenog područja, mjere da bi se ta svrha ostvarila (strategija) i donosi aktivnosti koje treba provesti da bi se svrha ostvarila. Međutim, plan je više od samog strategijskog dokumenta koji leži na polici. To je oruđe koje svakodnevno treba upotrebljavati pri usmjeravanju djelatnika Parka ka uspješnom i učinkovitom djelovanju prema jasnim ciljevima zaštićenog područja. Planiranje upravljanja je više od razvijanja pukog dokumenta.

To je neprekinuti proces koji napreduje kroz stadije:¹⁴

- prethodnog istraživanja i prikupljanja podataka;
- analize i procjene podataka;
- izrade i provedbe strateškog i akcijskog plana;
- praćenja provedbe;
- prilagodbe budućeg upravljanja temeljem rezultata praćenja.

¹⁴ Martinić, I., Upravljanje zaštićenim područjima prirode - planiranje, razvoj i održivost. Šumarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, 2010., str. 56.

Slika 3: Prikaz ciklusa upravljanja.

Izvor: Smolčić Jurdana, D. (2003), Prednosti i ograničenja primjene koncepcije održivog razvoja turizma, doktorski rad, Ekonomski fakultet u Zagrebu, str. 10

3.5. Odrednice upravljanja zaštićenim područjem

Prije započinjanja procesa izrade plana, korisno je razumijeti neke važne odrednice i pristupe o kojima će se raspravljati u sljedećim poglavljima

To je pojam prilagodljivo upravljanje, koji je sve više u upotrebi pri planiranju i upravljanju zaštićenih područja. Prilagodljivo upravljanje podrazumijeva dinamičnost i promjenjivost planiranja i provedbe aktivnosti zaštite prirode. Ono je nužno zbog toga jer upravljanje u zaštiti prirode nije egzaktna znanost, stoga što:¹⁵

- Postoje brojne varijable – Ne može se istovremeno proučavati svaka pojedinost zaštićenog područja, a kamoli razumjeti sve interakcije koje se događaju;
- Nikad nema dovoljno informacija - Svako istraživanje u zaštićenom području često stvara više novih pitanja nego što donosi odgovora;

¹⁵ Lidija Pavić-Rogošić; Održivi razvoj, 2010.,str. 2, preuzeto na: http://www.odraz.hr/media/21831/odrzivi_razvoj.pdf

- Ekosustavi su vrlo složeni i promjenjivi - Vrlo je teško predvidjeti i planirati pojavu i utjecaj kratkoročnih lokalnih promjena kao što su požari ili poplave, ili dugoročne trendove kao što su klimatske promjene;
- Ljudski sustavi vrlo su složeni i promjenjivi - Politički, gospodarski, društveni, pa čak i tehnološki čimbenici mogu imati iznenadne i dramatične posljedice za zaštićeno područje.

Zbog svega toga, ne može se pretpostaviti da će se bilo koja aktivnost u upravljanju, koja se planira provesti, sigurno dati željeni rezultat. Stoga se, ako planirane aktivnosti ne postižu željeni učinak, trebaju po potrebi prilagođavati novonastalim situacijama. Zbog toga plan upravljanja sadrži i način praćenja učinaka aktivnosti, da bi se one mogle prilagoditi i izmijeniti u skladu s promjenom uvjeta. To je prilagodljivo upravljanje u svom najjednostavnijem obliku.

Slika 4: Prikaz kriterija

	Mjerljivo	Definicija	Primjer i bilješke
1.	Ulazne informacije	Količina sredstava uloženi u aktivnost	<i>Količina novca utrošenog na stručno osposobljavanje nadzornika u Parku</i> Mjerenje ulaznih informacija tek bilježi ono što je uloženo, a ne i rezultate toga ulaganja. Ulazne informacije slab su pokazatelj uspjeha.
2.	Aktivnost	Korištenje vremena i sredstava za obavljanje aktivnosti	<i>Broj nadzornika koji su pohađali program osposobljavanja</i> Pokazatelji aktivnosti mogu biti korisni u bilježenju angažmana posvećenog određenoj aktivnosti, ali ne razmatraju kakav je učinak taj angažman ostvario.
3.	Proizvod	Specifični proizvodi aktivnosti	<i>Priručnik za stručno osposobljavanje nadzornika izrađen kao proizvod programa stručnog osposobljavanja</i> Proizvodi mogu biti na vrijeme dokumentirani, te znače jasne i korisne pokazatelje dovršenja aktivnosti, ali uglavnom ne mjere njihov učinak.
4.	Rezultat/ ishod	Specifični rezultati aktivnosti	<i>Nadzornici stručno obavljaju ophodnju i provedbu zakonskih odredaba.</i> Rezultatima se mjere specifične promjene uvjeta nastale kao posljedica aktivnosti. To su vrlo korisni pokazatelji, ali teže ih je izmjeriti.
5.	Utjecaj	Posljedice rezultata aktivnosti	<i>Nedopušteni lov je smanjen, a uspješno kažnjavanje lovokradica je u porastu.</i> Utjecaj mjeri širu promjenu uzrokovanu nekom aktivnošću, a često i njen doprinos ostvarenju ciljeva i svrhe plana. To su korisna mjerenja, ali ih je često vrlo teško kratkoročno pratiti.

Izvor: Vidaković Petar (2003). Nacionalni parkovi i zaštićena područja u Hrvatskoj. Zagreb,, str. 56.

Sudjelovanje sudionika podrazumijeva mogućnost da se svima, koji su izravno ili posredno povezani s planom ili programom (dionici), pruži mogućnost da svojim stavovima, znanjem,

iskustvom ili idejama mogu pridonijeti izradi plana. Sudjelovanje dionika je moćno i važno oruđe. Temelji se na uvjerenju da će ljudi koji su bili uključeni u proces biti bolje informirani za donošenje odluka o načinu korištenja prirodnih resursa i zaštićenog područja te svom utjecaju na njih.

Uključivanje dionika u proces (participacijski pristup) postalo je uvriježeno u zaštiti prirode i upravljanju zaštićenim područjima posljednjih petnaestak godina. Voditelji zaštićenih područja shvatili su da isključivanje lokalnih ljudi iz donošenja odluka rezultira manjkom podrške te katkad neprijateljstvom prema zaštićenom području. Sudjelovanje dionika u planiranju upravljanja ima neke jasne prednosti, ali i neke rizike.¹⁶

Slika 4: Sudionici i rizici.

INFORMACIJSKI OKVIR 4: Prednosti i rizici sudjelovanja dionika	
Prednosti	Rizici
<ul style="list-style-type: none"> • U procesu planiranja pojavljuju se bolje informacije, vještine i različiti stavovi. • Razumijevanje istinskih stavova različitih dionika može planove učiniti stvarnijima, djelotvornijima i održivijima. • Sudionici postaju svjesniji problema, sredstava i mogućnosti. • Uključivanje u proces može potaći podršku provedbi plana. • Veze se mogu učvrstiti, a dijalog ojačati. 	<ul style="list-style-type: none"> • Neke skupine ili pojedinci možda nisu opušteni u otvorenom izražavanju svojih stavova u službenim situacijama. • Voditelji zaštićenih područja mogu sudjelovanje shvaćati kao prijetnju ako smatraju da će to oslabiti njihovu moć odlučivanja. • Loša komunikacija i dijalog mogu potkopati proces sudjelovanja dionika. • Možda će biti potrebno napraviti neke kompromise u ciljevima zaštite, pri čemu usmjeravanje na proces sudjelovanja dionika može oslabiti usmjerenost na tehnička pitanja. • Sudjelovanje ne znači da svatko može dobiti što želi. Proces može stvoriti nestvarna očekivanja i donijeti razočarenja.

Izvor: Vidaković Petar (2003). Nacionalni parkovi i zaštićena područja u Hrvatskoj. Zagreb,, str. 66.

¹⁶ Vidaković Petar, (2003. Nacionalni parkovi i zaštićena područja u Hrvatskoj. Zagreb, str. 56.

3.6. Utjecaj na ekološku održivost NP Krka

Ekološki održiv razvoj je onaj koji poštuje prihvatni kapacitet, tj. sposobnost okoliša da podnese onečišćenje i iscrpljivanje prirodnih izvora. U slučaju zaštićenih područja to dobiva novu dimenziju; budući da su ona obično vrlo atraktivna za posjećivanje, a turističko-rekreativna funkcija jedna je od njihovih osnovnih namjena, iznimno je važno da se ona implementira na način i u stupnju koji neće narušiti izvorne prirodne i kulturne kvalitete. Utjecaj turističkog prometa odražava se u okolišu Nacionalnog parka „Krka“ prije svega u sezonskoj opterećenosti dijelova Parka (Skradinskog buka i Visovca) kao posljedica neravnomjerne prostorne distribucije posjetitelja. S 11 593 posjetitelja Skradinski buk 18. kolovoza 2005. prešao je granicu saturacije od 10 500 posjetitelja.¹⁷

Među probleme ekološke održivosti Parka u širem smislu ubraja se zbrinjavanje otpadnih voda naselja, osobito Knina i Drniša. Njihov utjecaj očituje se porastom sadržaja organske tvari, povišenim koncentracijama metala i povećanjem broja bakterija u mikrobiološkim analizama vode rijeke Krke nizvodno od Knina. U slivnom području Krke smještena su i dva odlagališta otpada (Moseć i Mala Promina), no u tijeku je uređenje regionalnog odlagališta Bikarac kod Šibenika, kao konačno rješenje u gospodarenju otpadom za cijelu Šibensko-kninsku županiju, te će se ukloniti njihov utjecaj na kakvoću vode rijeke Krke.

Na ekološku održivost Parka utječe i uzimanje vode za regionalne vodovode u zoni samog temeljnog fenomena, ali i hidroelektrane na području Parka (sada su u funkciji hidroelektrane Miljacka, Roški slap i Jaruga II), koje uzimaju vodu slapovima te utječu na protok Krke te ih ugrožavaju biološki i estetski.

¹⁷ Javna ustanova Nacionalni park Krka: Plan upravljanja. Dostupno On-line na: <http://www.npkrka.hr/stranice/plan-upravljanja-nacionalnog-parka-krka/6.html>

4. UTJECAJ NP „KRKA“ NA GOSPODARSKI RAZVOJ ŠIBENSKO - KNINSKE ŽUPANIJE

U ovom dijelu rada obrađen je utjecaj Nacionalnog parka „Krka“ na gospodarstvo lokaliteta u kojem djeluje, razrađen je kroz nekoliko poglavlja u kojima je prikazan pozitivan utjecaj na ekonomska kretanja.

4.1. Obilježja turizma

Turizam je uvjetovan globalnim načinom života, modernim trendovima, suvremenim poslovanjem i lako dostupnim turističkim putovanjima diljem svijeta.

Iz te definicije proizlazi pet temeljnih obilježja turizma:¹⁸

- Turizma nema bez putovanja i kretanja ljudi te njihova boravka u turističkim odredištima (štouključuje i sudjelovanje u različitim nelukrativnim aktivnostima u turističkoj destinaciji);
- Putovanje i boravak moraju se zbivati unutar i izvan uobičajene sredine u kojoj se osoba kreće, živi i radi, pa tako i turizam inicira neke nove aktivnosti koje osobe ne prakticiraju u domicilu;
- Privremeni boravak u turističkom odredištu znači da se turizam zasniva na dvosmjernom, odnosno kružnom putovanju (domicil - turističko odredište - domicil) koje ima definiran vremenski interval u kojem se događa (ne dulji od 12 mjeseci);
- Svrha turističkog putovanja nikad se ne veže uz stalni boravak u destinaciji ili uz zapošljavanje;
- U turističkom odredištu turisti troše, ali ne privrjeđuju.

Ono što tu definiciju čini praktičnom za potrebe statistike jesu sljedeći striktno određeni uvjeti koji determiniraju turizam:¹⁹

- Duljina boravka - minimum jedno noćenje i maksimalni boravak do godine dana;
- Svrha putovanja - odmor, zabava, rekreacija“.

¹⁸ Čavlek N., Bartoluci M., Prebežac D., Kesar O. i sur.: Turizam: ekonomske osnove i organizacijski sustav, Školska knjiga, Zagreb, 2011., str. 30.

¹⁹ Čavlek N., Bartoluci M., Prebežac D., Kesar O. i dr. „Turizam, ekonomske osnove i organizacijski sustav“, Školska knjiga, Zagreb 2011., str. 30.

Turizam je postao globalni fenomen s velikim brojem sudionika. Izaziva i utječe na brojne pojave i jedan je od najvažnijih sudionika u međunarodnoj trgovini. Turizam je specifično parcijalno tržište, jer su odnosi ponude i potražnje na tom tržištu specifični.²⁰

Turističko tržište djeluje interakcijom između ponude i potražnje, ali se ona obavlja na različit način u odnosu na robna tržišta. Kod turističkog tržišta turistička ponuda je odvojena od turističke potražnje jer kupac mora doći (putovati) na mjesto gdje je ponuda locirana i istovremeno koristiti usluge, odnosno zadovoljavati svoje turističke potrebe. Turistička ponuda podrazumijeva sveobuhvatnu ponudu koja se nudi na turističkom tržištu te ona komunicira s turističkom potražnjom na specifičan način. Upravo za pojednostavljenje kontakata, informacija i poslovanja između turističke ponude i turističke potražnje (kupaca) formirani su turistički posrednici koji su u pravilu locirani unutar tržišta potražnje odnosno mjesta gdje se nalazi kupac.²¹

4.2. Turizam kao gospodarska grana

Razvoj turizma na prostoru Republike Hrvatske intenzivnije započinje ranih 60-ih godina dvadesetog stoljeća. U slijedećih 25 godina Hrvatska postaje značajna turistička destinacija na Mediteranu.

Razvoj turizma u Hrvatskoj možemo podijeliti u dvije faze:

- Stanje turizma prije domovinskog rata;
- Stanje turizma nakon domovinskog rata.

Od 1980. godine Hrvatska prerasta u ljetnu turističku destinaciju i predstavlja značajnog konkurenta vodećim turističkim zemljama Mediterana kao što su: Francuska, Španjolska, Italija, i Grčka. Glavni razlog takvog položaja Hrvatske na međunarodnom turističkom tržištu su: prirodne atraktivnosti – prekrasna i razvedena obala i nezagađen prirodni okoliš, blizina glavnih emitivnih tržišta, gostoljubivo lokalno stanovništvo i visok razmjer odnosa vrijednosti za novac.

²⁰ Blažević, Turizam u gospodarskom sustavu, sveučilište u Rijeci, Opatija 2007., str. 8

²¹ Čavlek, Turoperator i svjetski turizam, Golden marketing, Zagreb, 1998, str. 61

Polovicom 80-ih godina polako započinje padati potražnja za turističkim putovanjima u Hrvatsku. Jedan od glavnih razloga je nemogućnost prilagođavanja državne politike promjenama koje su se tada događale na međunarodnom turističkom tržištu. Turističke destinacije, koje su Hrvatskoj tada bile konkurencija, na vrijeme su započele prilagođavanje svojih proizvoda i usluga potrebama suvremenog turista.

Početakom 90-ih godina ratna zbivanja negativno utječu na turističku potražnju prema Hrvatskoj. Rat je snažno utjecao na razvoj turističke infrastrukture i cjelokupne turističke ponude na prostoru Hrvatske. Oporavak hrvatskog turizma nakon rata nije bio lagan ni jednostavan i trebalo je vremena da Hrvatska ponovno aktivira svoje potencijale na svom prostoru i da se vrati na međunarodno turističko tržište. Hrvatska je zbog rata u turističkom smislu izgubila deset godina, međutim usprkos svemu ponovno se vratila na međunarodnu turističku scenu i postala prepoznatljiva turistička destinacija u turističkoj potražnji.

Slika 5: Prikaz udjela turizma u BDP-u i potrošnja turista.

Pokazatelj	2014.
Prihodi od inozemnog turizma (u mlrd. EUR)*	7,4
BDP (u mlrd. EUR)*	43,1
Udio prihoda od inozemnog turizma u BDP-u	17,2%
Ukupan izvoz usluga (u mlrd. EUR)**	10,3
Udio prihoda od inozemnog turizma u izvozu usluga	72,1%

Izvori: *Prihodi od turizma i BDP: Ministarstvo turizma (2015) Turizam u brojkama 2014., str 47

**Izvoz usluga: Hrvatska narodna banka (2015) Bilten 220, Statistički pregled, Godina XXI; Zagreb, str. 110

Vrsta izdatka*	Iznos (u eurima)	Udio
Izdaci za smještaj	36,22	54,6%
Izdaci za hranu i piće u restoranima i barovima	12,18	18,4%
Izdaci za kupovinu u trgovinama	9,49	14,3%
Ostali izdaci (sport i rekreacija, zabava, izleti i sl.)	8,47	12,8%
Prosječni dnevni izdaci (potrošnja) turista	66,36	100,0%

Izvor: Institut za turizam (2015) Tomas ljeta 2014., Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj, Zagreb, str. 58

4.3. Temeljna obilježja zaposlenosti u sektoru turizma

Poznata je činjenica da su ljudi ključni faktor uspješnosti. Stoga je konkurentnost Hrvatskog turizma u velikoj mjeri ovisna o ljudima zaposlenima u toj djelatnosti i kvaliteti njihova rada. Hrvatska je rangirana na 38. mjesto od obuhvaćenih 124 zemalja, dok je po konkurentnosti ljudskih resursa ili radne snage pozicionirana znatno slabije, tek na 54. mjesto. Istovremeno su obrazovanje i usavršavanje ljudskih resursa, kao najvažniji faktori koji definiraju radnu snagu na još slabijem 56. mjestu, dok smo po dostupnosti kvalificirane radne snage pozicionirani na 71. mjesto što je vrlo zabrinjavajući podatak. Za naslutiti je da je razlog ovakvih ocjena u dvjema važnim činjenicama koje karakteriziraju hrvatski turizam: veliki udio sezonske radne snage i neadekvatna i nedostatna stručnost turističkih djelatnika.

U 2009. godini u hotelijerstvu i ugostiteljstvu bilo je 89 tisuća zaposlenih što je gotovo 18% više u odnosu na 2001. godinu. Međutim, udio osoba s visokim i višim obrazovanjem u ukupnom broju zaposlenih bio je svega 10 %. Taj podatak zabrinjava, s obzirom da se zaposleni nalaze većinom na vodećim pozicijama u hotelima.²²

Naime, u sustavu školovanja za potrebe turizma u Hrvatskoj postoji nekoliko fakulteta koji školuju kadrove za rad na području hotelijerstva te se očekuje veći broj visokoobrazovanih stručnjaka. Srednja stručna sprema u hotelijerstvu i ugostiteljstvu čini polovinu zaposlenih, a VKV (viša kvalificirana) i KV (kvalificirana) sudjeluju s 21 %. PKV (polukvalificirana) i nekvalificirani radnici čine gotovo 14%, što je također zabrinjavajući podatak. Osim naznačenog problema, nedovoljne kvalificiranosti radne snage, paradoks hrvatskog turizma je i starosna dob (45 godina). Starija radna snaga su pretežno žene.

Problem je posljedica sezonskog zapošljavanja zbog povećane potrebe za dodatnom radnom snagom. U špici turističke sezone privremeno se zapošljavaju radnici bez obzira na njihovu stručnost, obrazovanje i dob.

U travnju 2010. godine 16 958 osoba iz evidencije Zavoda za zapošljavanje, zaposlilo se po ugovoru o radu, ugovoru o djelu ili drugim oblicima rada, što je za oko 4 800 osoba ili 38 % više od prethodnog mjeseca, te 3 312 osoba više nego u travnju 2009. godine. Od ukupno zaposlenih 21,9 % osoba zaposleno je u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanje hrane, a na tri županije oko 27%.

²² Bartoluci, M., Hendija, Z., Budimski, V., 2013.: The myth of determining economic effects of tourism in the Republic of Croatia.

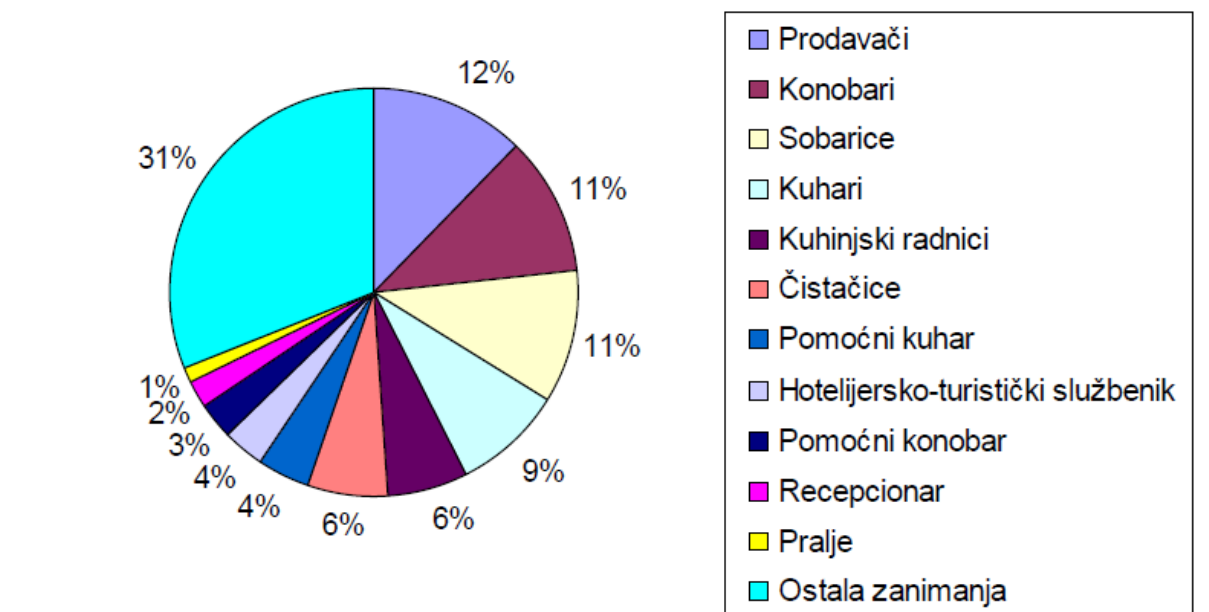
U zapošljavanju su predvodile Splitsko–dalmatinska s 9,5 %, Istarska 8,8 % i Primorsko–goranska županija 7,2 %. (Mjesečni statistički bilten, god. XIII, br. 4, 2010.).

S obzirom na složenost sustava djelatnosti i raznolikost sadržaja turizma u njemu su prisutni različiti profili kadrova od konobara, somelijera, kuhara, domaćica, recepcionera, djelatnika na održavanju, aranžera, animatora i dr. Kadrovi se obrazuju u specijaliziranim stručnim školama, ali i općim srednjim školama koje imaju programe za edukaciju stručnih kadrova u turizmu. U Republici Hrvatskoj u školskoj godini 2007./08. strukovnu školu za ugostiteljstvo i turizam završilo je 3 809 učenika, što je manje za 6,5 % u odnosu na prethodnu školsku godinu (Bartoluci i Budimski, 2010). U Hrvatskoj djeluje 15 specijaliziranih srednjih škola koje obrazuju učenike za zanimanja u turizmu. Najvećim su dijelom obrazovne ustanove smještene na turističkim područjima Jadrana (Poreču, Pulu, Opatiju, Zadru, Šibeniku, Splitu i Dubrovniku) (Bartoluci i Budimski, 2010). Visokoškolsko obrazovanje za potrebe turizma u Republici Hrvatskoj pruža različite mogućnosti obrazovanja i usavršavanja. Usmjereno je na školovanje različitih profila menadžera i ostalih visokoobrazovanih kadrova za područje marketinga, kontrolinga, financija, revizije, plana i analize i tako dalje, a provodi se na sveučilišnom, veleučilišnom i stručnom studiju i sustavu visokih škola.

Kadrovi sa svojim znanjima, sposobnostima i radnim iskustvom čine najznačajniji dio proizvodnih snaga u kvalitativnom i kvantitativnom smislu. Oni su odlučujući faktor razvoja organiziranosti i uspješnosti poslovanja. Osim srednjih i visokih škola te sveučilišta i Hrvatska udruga hotelijera i restoratera (skraćeno HUH) više od deset godina sudjeluje u obrazovanju kadrova za potrebe turizma. Obrazovna funkcija nedvojbeno je među najvažnijim zadaćama HUH–a. HUH kontinuirano provodi dodatnu edukaciju i stručno usavršavanje proizvodno uslužnog osoblja u hotelijerstvu i restoraterstvu jer teži kvalitativnom iskoraku hrvatskog hotelijerstva i sveukupnom podizanju konkurentne sektora.

Najveću zaposlenost tijekom turističke sezone imaju Splitsko-dalmatinska, Dubrovačka, Istarska i Šibensko-kninska županija. Šibensko-kninska županija bilježi rast zaposlenosti od 1 254 osobe što je oko 8,2% od ukupnog broja zaposlenih. Što se tiče zaposlenosti u Šibensko-kninskoj županiji, s obzirom na složenost sustava djelatnosti i raznolikost sadržaja turizma u njemu su prisutni različiti profili kadrova od konobara, somelijera, kuhara, domaćica, recepcionera, djelatnika na održavanju, aranžera, animatora i tako dalje

Slika 6: prikaz zaposlenosti u sektoru turizma.

Izvor: Turistička zajednica Šibensko-kninske županije za 2017. godinu.

Na slici je vidljivo da Šibensko-kninska županija tradicionalno zapošljava radnike u ljetnim mjesecima. Veliki kompleksi poput Solarisa, sa više hotela unutar ograđenog područja, svaku sezonu traže veliki broj radnika, a najčešće zapošljavaju radnike iz unutrašnjosti. Najčešće zapošljavaju osobe srednje stručne spreme, a zadnjih godina uočen je rast zapošljavanja studenata (studentski ugovori).

Kriteriji svih zanimanjima rastu, kako za pomoćna tako i za glavna zanimanja, pa tako od sobarica se traži poznavanje dva strana jezika, a kuhar mora imati radno iskustvo u struci 60 mjeseci.

Poslodavci u ugostiteljstvu i turizmu posljednjih godina postali su svjesni da moraju ulagati u ljudske resurse jer je turizam grana koja se temelji na ljudskim resursima i na njihovoj kvaliteti. Veliki pomak je postignut i u pogledu plaća i smještaja. Nezaposlene osobe u Hrvatskoj sve se više odlučuju na sezonski rad jer je dobro plaćen.

4.4. Struktura nezaposlenih u sektoru turizma

Nezaposlenost je stanje u kojemu se dio radno sposobnih članova društva ne može zaposliti primjereno svojim sposobnostima i kvalifikacijama, uz uobičajena primanja (plaću). Dakle, u nezaposlene ubrajaju se osobe starije od 16 godina, sposobne i voljne raditi koje aktivno traže posao. Stopa nezaposlenosti je broj nezaposlenih radnika podijeljen s ukupnim brojem radno sposobnog stanovništva (radno sposobnim stanovništvom se smatraju osobe između 16 i 65 godina).²³

U Šibensko-kninskoj županiji stopa nezaposlenosti značajno pada u razdoblju od 2005. do 2008. godine, da bi zbog gospodarske krize ponovno rasla tijekom 2009. i 2010. godine.

Broj nezaposlenih u evidenciji Zavoda za zapošljavanje krajem 2010. godine bio je 8 424 osoba, što je 5 % više u odnosu na kraj 2009. godine. U strukturi nezaposlenih osoba svih navedenih godina žene su brojnije.²⁴

Krajem 2017. godine udio nezaposlenih žena iznosio je 54,6 %, a muškaraca 45,4 %. Dobna struktura tijekom zadnjih šest godina ne oscilira, a među nezaposlenim u županiji najbrojnija je skupina osoba starije od 50 godina (23,17 % od ukupnog broja nezaposlenih).

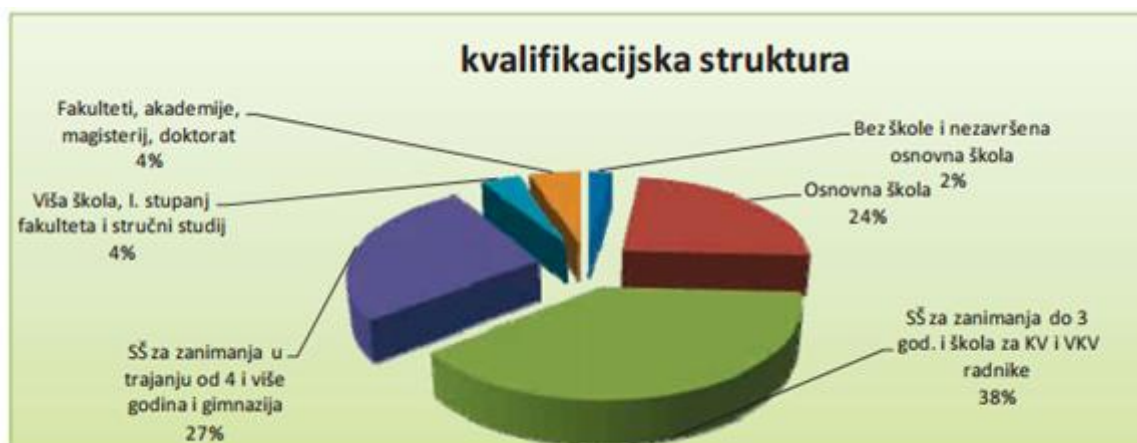
Šibensko-kninska županija s stopom nezaposlenih od 23,2% 2017. godine iznad je državnog prosjeka (17,8%). U obrazovnoj strukturi nezaposlenih u Šibensko-kninskoj županiji 2017. godine najveći broj su osobe sa završenom trogodišnjom srednjom spremom (38 %), slijede nezaposlene osobe s četverogodišnjom srednjom spremom (27 %), s osnovnom školom (24 %), sa završenom visokom i višom školom 4 % i s nezavršenom osnovnom školom 2 %.²⁵

²³ Izvor: Državni zavod za statistiku.

²⁴ Isto.

²⁵ Izvor: HZZ – Područni ured u Šibeniku.

Slika 7: Kvalifikacijska struktura nezaposlenih u Šibensko - kninskoj županiji.

Izvor: HZZ, područni ured Šibenik.

Hrvatski Zavod za zapošljavanje organizira i provodi kraća osposobljavanja za zanimanja i dodatna znanja i vještine koje nedostaju nezaposlenim osobama za potrebe turizma, a u cilju povećanja njihove mogućnosti zapošljavanja u turističkoj sezoni.

U programe osposobljavanja, za potrebe turističke sezone u 2013. godini, u Šibensko-kninskoj županiji putem Hrvatskog zavoda za zapošljavanje uključeno je 557 nezaposlenih osoba. Od toga 300 osoba za osposobljavanje za razna zanimanja u ugostiteljstvu i turizmu, a 257 osoba uključeno je u kraće tečajeve poznavanja osnova stranih jezika (njemačkog, engleskog i talijanskog).²⁶

Nezaposlene osobe uključeno su u osposobljavanja za sljedeća zanimanja:²⁷

- Pomoćni kuhar (ukupno 102 osobe);
- Pečenjar roštilja i pizza majstor (ukupno 79 osoba);
- Priprematelj jednostavnih jela i slastica (ukupno 25 osoba);
- Kuhar (ukupno 21);
- Pomoćni konobar (ukupno 20 osoba);
- Sobarica (ukupno 18 osoba);
- Primatelj peciva (ukupno 16 osoba).

²⁶ Izvor: HZZ – Područni ured u Šibeniku.

²⁷ Izvor: HZZ – Područni ured u Šibeniku.

4.5. Važnost turizma za gospodarstvo

Zbog niza ekonomskih koristi koje proizlaze iz razvoja turizam s opravdanjem je stekao status iznimno važne komponente nacionalnih gospodarstava brojnih zemalja. Jedna skupina zemalja u razvoju turizma nalazi izlaz iz gospodarskih i socijalnih problema (nerazvijene zemlje), dok se druga skupina u većoj ili manjoj mjeri samo oslanja na razvoj turizma radi dodatnog poticanja općega gospodarskog rasta i razvoja (zemlje u razvoju i razvijene zemlje).²⁸

Obzirom na veliki broj prednosti koje razvoj turizam nudi, turizam je postao jedna od važnijih sastavnih komponenti nacionalnog gospodarstva. Obuhvat turizma kao integralnog sustava i njegov razvoj zadiru u gotovo sve segmente nacionalnoga gospodarstva, pri čemu nastaju brojne interakcije i različiti učinci. U tom smislu, važnost turizma za nacionalno gospodarstvo proizlazi iz njegovih brojnih ekonomskih funkcija i učinaka, ali i brojnih odnosa koji nastaju u sustavu u kojem turizam djeluje i kojem pripada.²⁹

Ekonomski, sociokulturološki i ekološki aspekti imaju vrlo važnu ulogu u razvoju turizma jer svojim djelovanjem i resursnim ograničenjima čine tzv. trokut održivosti.

Razvoj turizma počiva na činjenici da se donosi ekonomsku korist koja pridonosi opstanku kako nacionalnog tako i lokalnog gospodarstva. U Hrvatskoj razvoj turizma je od visoke socioekonomske važnosti pa se s razlogom sve češće svrstava u skupinu strateških ciljeva gospodarskog razvoja.

4.6. Ekonomski utjecaj na gospodarstvo

U osnovi ekonomskog značaja turizma nalazi se potrošnja turista u mjestima koja posjećuju. Novac koji su turisti zaradili u mjestima svog stalnog boravka troši se u turističkim mjestima. Kao rezultat te potrošnje, nastaju određeni ekonomski efekti na privredu, kako zemlje i područja iz kojeg turisti dolaze, tako i zemalja i mjesta koja turisti posjećuju.

Ne podcjenjujući značaj prvog aspekta, tj. utjecaja potrošnje turista na privredu zemlje i područje gdje se nalazi njihovo stalno mjesto boravka, u analizi utjecaja turizma sa ekonomskog stajališta obrađen je drugi aspekt, tj. ekonomski efekti potrošnje turista na

²⁸ Čavlek N., Bartoluci M., Prebežac D., Kesar O. i sur., op. cit., 2011., str. 237.

²⁹ Čavlek N., Bartoluci M., Prebežac D., Kesar O. i sur., op. cit., 2011., str. 253.

privrede turističkih zemalja i područja, odnosno na njihove vrši direktne i indirektne efekte na privredu.

Od direktnih utjecaja turizma na privredu važni su:³⁰

- Utjecaj na društveni proizvod i nacionalni dohodak;
- Utjecaj na razvoj privrednih djelatnosti koje čine turističku privredu;
- Utjecaj na platnu bilancu zemlje;
- Utjecaj na zaposlenost stanovništva i razinu životnog standarda;
- Utjecaj na investicijsku aktivnost i strukturu investicija;
- Utjecaj na brži razvoj nedovoljno razvijenih zemalja.

Pored izravnog utjecaja, posebnu pozornost zaslužuje i neizravan utjecaj turizma na privredu. Naime, turistička potrošnja koja se neposredno realizira u djelatnostima turističke privrede ima reperkusije na manje-više sve privredne i neprivredne djelatnosti.

Sa stajališta razvoja turizma, potrebno je težiti osiguranju kvalitetne turističke usluge u cjelini, jer to osigurava i optimalno zadovoljenje potreba domaćih i stranih turista, s jedne strane, kao i ostvarenje povoljnih ekonomskih rezultata poslovanja sudionika u zadovoljenju turističkih potreba, s druge strane.

Polazeći od važnosti kompleksnog promatranja turističke usluge, neovisno od toga gdje se i kada turistima pruža, u posljednje vrijeme poseban značaj i smisao dobiva tzv. „paket“ turističkih usluga. Njegova suština je upravo u tome da turistima osigura jedinstvenu i kvalitetnu turističku uslugu, koja u sebi sadrži sve unaprijed usluge koje se turistima pružaju u mjestima njihovog stalnog boravka, u procesu prijevoza i u turističkom mjestu gdje privremeno borave. Za ovu jedinstvenu uslugu putničke agencije, prometne i druge organizacije koje se javljaju kao ponuđači paketa usluga, formiraju jedinstvenu prodajnu cijenu.

Postojeći, prije spomenuti, ograničujući uvjeti privređivanja i razvitka, višestruko se negativno odražavaju na stanje i tendencije bržeg razvoja, osobito u području turizma kao životne šanse svih naših dijelova zemlje. Na obali objektivno postoje mogućnosti za uspješan

³⁰ A. Bazala: „Istraživanja tržišta u funkciji udruženog rada“, Progress, Zagreb, 1978., str. 56.-57.

razvitak selektivnih oblika turizma, ponajprije sportskorekreativnog i zdravstvenog, uvažavajući, prije svega, položaj na ljestvici motiva za dolazak turista i sadržaj boravka u određenome odredištu.

U tom procesu valja odrediti koncepciju razvitka turističke ponude, ali pojedinačno za svaki dio obale, s tim da će ti dijelovi predstavljati specifičnu vrijednost u našoj ukupnoj turističkoj ponudi samo ako uspiju sačuvati svoje izvorne odlike, misleći pritom ne samo na prirodne vrijednosti, nego i na kulturno naslijeđe.

U naporima za revitalizaciju otoka ne smiju se, naravno, zanemariti ni ekološki aspekti problema očuvanja Jadrana kao čistog mora, jer je to bitna pretpostavka za sadašnju i buduću uspješnu društveno-ekonomsku valorizaciju i otočnog prostora.

Postoje u svijetu brojne zemlje koje su imale slične probleme turističkog razvoja. Primjer uspješne zemlje je Španjolska – razvojem turizma potaknuta je poljoprivredna proizvodnja čiji su se proizvodi ubrzo počeli i izvoziti. Izvoz hrane potaknuo je proizvodnju ambalaže i sl. proizvoda (prateća industrija). I tako redom.

Španjolskoj je turizam poslužio kao kotač zamašnjak razvoja ostalih gospodarskih djelatnosti, pa se može zaključiti da ulaganja u turizam znače i ulaganja u ostale djelatnosti i otvaranje novih radnih mjesta. No ne smije se zaboraviti da se takve promjene nigdje, pa ni u spomenutom primjeru, ne događaju preko noći. Za to je potrebno vrijeme. Nažalost u Hrvatskoj se još uvijek misli da je samo potrebno donijeti razvojne programe, dati načelnu podršku njihovom ostvarivanju pa će sve doći samo po sebi. Naravno, bilo bi dobro kada bi to bilo tako lako ostvarivo.

Često se zaboravlja da je turizam djelatnost koju karakteriziraju određeni ciklusi i stanoviti rizici. Razvoj turizma valja programirati u skladu s interesima lokalnog pučanstva i s potrebom očuvanja (radi mogućnosti trajnog korištenja) primarnog resursa za buduće naraštaje otočana. Poštovanje kriterija razvoja i postupno izgrađivanje novog turističkog proizvoda morali bi omogućiti dugoročno tržišno repositioniranje otočne turističke ponude. Naravno, u cilju onoga što je rečeno i na početku, a to je da turizam na našim otocima ne može i ne smije biti sam sebi svrha, nego mora biti u funkciji razvoja gospodarstva na tim područjima.

4.7. Obilježja rada u turizmu kao djelatnosti

Turizam se sastoji iz većeg broja privrednih i neprivrednih djelatnosti, koje sve zajedno sudjeluju u podmirbi potreba domaćih i stranih turista. Prema tome, u analizi karaktera rada ove djelatnosti, sa stajališta njezine proizvodnosti, može se u osnovi poći od analize karaktera rada i najvažnijih privrednih djelatnosti koje direktno sudjeluju u podmirbi potreba turista (ugostiteljstvo, promet, trgovina, turističke organizacije – putničke i turističke agencije i razne vrste komunalnih djelatnosti, te obrti i poduzeća).

Turističke organizacije – (putničke agencije i sl.) u cjelini predstavljaju djelatnosti koje pružaju osobne usluge turistima, drugim privremenim posjetiteljima i lokalnom stanovništvu. Njihova djelatnost nema proizvodni karakter pa se ne može smatrati stvarateljem društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka.

4.8. Društveni značaj i utjecaj turizma

Osnovni motivi turističkih putovanja u okviru rekreacije vezani su i uz želju da se upozna kulturno i povijesno naslijeđe određenih zemalja i regija. Također su vezani uz razne vrste obrazovnih potreba, upoznavanje navika, običaja i uvjeta života stanovništva drugih zemalja i krajeva, upoznavanje sa tehničkim dostignućima itd. znači, u osnovi to su motivi koji turizmu daju pečat društvenog i političkog fenomena.

Kada je riječ o društvenoj važnosti turizma, imaju se u vidu razni utjecaji koje turizam obavlja u toj sferi. A to su: kulturni, obrazovni, zdravstveni, bolje razumijevanje među ljudima iz različitih zemalja itd.

Što se tiče važnosti turizma u kulturi, treba istaknuti da se veliki broj turista uključuje u turistička putovanja motivirani željom da upoznaju povijesno i kulturno naslijeđe drugih zemalja i krajeva, kao i dostignuća iz raznih oblasti umjetnosti u njima. Zbog toga veliki broj turista posjećuje muzeje, povijesne spomenike, umjetničke galerije, umjetničke festivale i slično. Time se stvaraju uvjeti za bolje razumijevanje među ljudima različitih zemalja i s različitim kulturnim i povijesnim nasljeđem.

Uz navede važnosti turizma za kulturu, važan je i utjecaj na obrazovanje stanovništva koje je uključeno u turističke tijekove. Putujući u druge zemlje i krajeve, turisti se upoznaju i sa geografskim, klimatskim, antropološkim, socijalnim i ostalim uvjetima u kojima živi stanovništvo zemalja u koje dolaze. Tako se povećava razina opće kulture turista i ujedno se stvaraju uvjeti za bolje razumijevanje među ljudima različitih krajeva svijeta i povećava broj osoba koje se zalažu za trajni mir u svijetu. Važnosti turizma sa kulturnog i obrazovnog aspekta očituje se i u prijenosu pozitivnih navika i običaja iz jedne zemlje u drugu.

Na kraju treba istaknuti da turizam, koji u omogućava rekreaciju stanovništva u fizičkom i psihičkom smislu, značajno utječe i na poboljšanje zdravstvene i radne sposobnosti stanovništva.

Međutim, postoje i negativne pojave koje su rezultat prometa turista. Npr. u nekim slučajima, strani turisti sa sobom donose i negativne navike i običaje u posjećenu zemlju i turističko mjesto (kocku, prostitucija, razvijanje nedopuštene trgovine, pojavu raznih vrsta droga i slično).

4.9. Gospodarski utjecaj na Šibensko-kninsku županiju

Šibensko - kninska županija smještena je u srednjoj Dalmaciji, a obuhvaća teritorij predratnih općina Šibenik, Drniš i Knin. Županija je podijeljena na 5 gradova i 15 općina, a pripada statističkoj regiji – Jadranska Hrvatska.

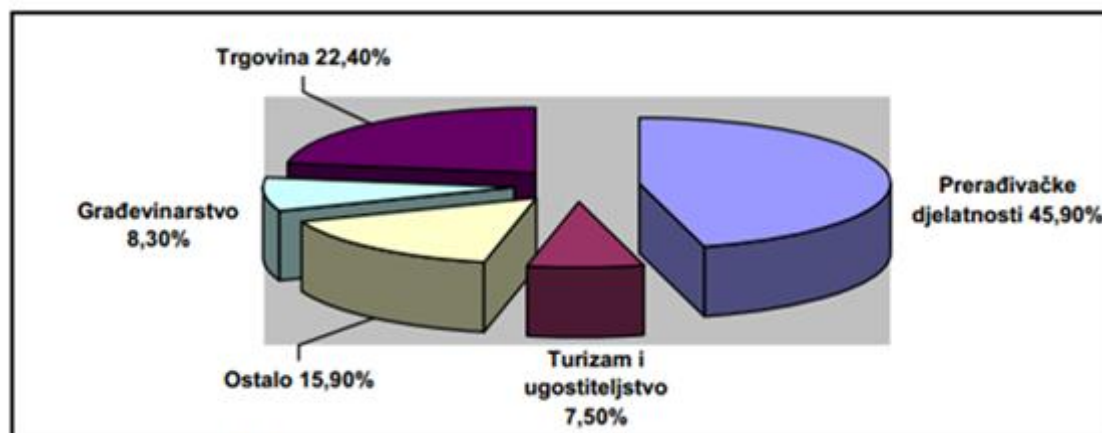
Šibensko-kninska županija nalazi u vrlo teškoj i nezavidnoj gospodarskoj situaciji. Dok su se susjedne županije, Splitsko-dalmatinska i Zadarska, nakon rata naglo razvijale, Šibensko-kninska županija gospodarski je zaostajala i postala „crna rupa“ Dalmacije te su joj potrebne radikalne promjene.

Županija kao turistička destinacija ima niz atrakcija od kojih se ističu prirodne ljepote (dva nacionalna parka, dijelovi dvaju parkova prirode), vrlo razveden i atraktivan akvatorij, očuvan okoliš, bogato kulturnopovijesno naslijeđe i očuvane tradicijske djelatnosti.

Turistički razvoj županije nekoliko zadnjih desetljeća (kao i cijele države) stihijski se razvijao s vizijom masovnog turizma. Prostorni raspored turističke infrastrukture i kapaciteta izrazito

je koncentriran u dijelu obalnog područja, gdje se nudi „more i sunce“, a gotovo u potpunosti ostavlja neiskorištenim veliki dio turističkog potencijala zaleđa.³¹

Slika 8.: Prikaz strukture zaposlenosti u Šibensko-kninskoj županiji.

Izvor: Razvojna strategija Šibensko-kninske 2015. – 2017., Šibenik, str.62.

Na slici je vidljivo da broj zaposlenih u turizmu Šibensko-kninske županije iznosi 7,50 %. Posljednjih nekoliko godina regionalna (županijska samouprava) pokreće brojne razvojne projekte da bi iskoristila svoje neiskorištene potencijale i otvorila nova radna mjesta u turizmu. Razvojni projekti poput plaže Banj, „raspršenih hotela“, izgradnja šetnice duž kanala, obnova tvrđave sv. Mihovila samo su neki od kapitalnih ulaganja i projekata kojima se potiče razvoj turizma.

Broj nezaposlenih u Šibensko-kninskoj županiji iako opada poražavajući je – 2004. iznosio je 10 820 a 2017. 9 596 nezaposlenih.³²

Veliki problem Šibensko-kninske županije odlazak je mladih obrazovanih ljudi i nedostatak radne snage u turističkoj sezoni, koji se nastoji prevladati zapošljavanjem sezonskih radnika iz unutrašnjosti.

Za gospodarstvo Šibensko-kninske županije izuzetno je važna turistička djelatnost. Okosnicu turističkog gospodarstva Županije čini hotelijerstvo, kampovi i privatni smještaj. Većina hotela je renovirana, ali kod mnogih se primjećuje da su davno izgrađeni i da nisu u skladu

³¹ Izvješće o zaštiti okoliša Šibensko-kninske županije, veljača 2010. OIKON d.o.o. Institut za primjenjenu ekologiju.

³² Državni zavod za statistiku – preuzeto sa službene stranice.

novim zahtjevima tržišta. Iznimka je hotelski kompleks Solaris koji je sustavno izgradio nove sadržaje za rekreaciju i ugostiteljstvo i uredio plaže.

Ohrabruje kontinuirani rast noćenje turista, kako domaćih tako i stranih. Prema podacima Turističke zajednice Šibensko-kninske županije 2009. godine ostvareno je 4 264 530 noćenja, što je 7,57 % ukupnih noćenja turista u RH. Od ukupnog broja strani turisti ostvaruju više od 80 % ukupnih noćenja u ŠKŽ. Po broju ostvarenih noćenja u ŠKŽ od 2013. do 2017. na prvom mjestu su Nijemci, a slijede Česi. Glavnina turističkih kapaciteta nalazi se u obalnom području gdje se bilježi i najveći turistički promet.

4.10. Važnost NP „Krka“ i NP Kornati“ za Šibensko - kninsku županiju

Šibensko - kninska županija ima prepoznatljiv i autohtoni turistički proizvod koji je već prepoznat i priznat na europskom turističkom tržištu što potvrđuje i činjenica da se kroz mjerljive rezultate (povećan turistički promet i prihod od turizma) u sve većoj mjeri turizam potvrđuje kao djelatnosti koja u najvećoj mjeri utječe na oporavak gospodarstva Županije.

Najveći aduti i komparativne prednosti Šibensko-kninske županije kao poželjne turističke destinacije su u prvom redu jedinstven akvatorij i bogata nautička ponuda, razvoj ronilačkog turizma, bogato kulturno-povijesno nasljeđe, razvoj selektivnih oblika turizma, u prvom redu turizma na obiteljskim seljačkim gospodarstvima, robinzonskog turizma na kornatskom otočju i Žuto-sitskoj skupini otoka, bogata enogastronomska ponuda autohtonih jela i pića na koju se nadovezuje tradicija proizvodnje vina, maslinovog ulja, smokava, pršuta, školjaka i slično, jedinstvena tradicija koraljstva i spužvarstva, održavanje i razvoj tradicije održavanja pučkih i vjerskih fešta. Navedene komparativne prednosti samo su predispozicije razvoja turizma Šibensko - kninske županije za koje još uvijek ima dosta prostora za kvalitativna i kvantitativna poboljšanja.

Nacionalni parkovi "Krka" i "Kornati" prirodne su atrakcije koje privlače brojne turiste koji borave u ŠKŽ, ali i sa šireg područja (Splitsko-dalmatinske i Zadarske županije). Izletnički i dnevni turizam u njima godinama kontinuirano raste. Ekstremna koncentracija posjetitelja u špici sezone bilježi se u oba parka. Od ukupnog godišnjeg broja posjetitelja u srpnju i kolovozu NP „Krka“ posjeti od 50 do 60 %, a NP „Kornati“ čak od 70 do 85% posjetitelja.

Otoci šibenskog arhipelaga (osim Murtera) imaju male turističke kapacitete i nemaju većeg udjela u turističkom gospodarstvu. Među otocima Zlarin i Prvić ostvaruju najveći broj otočnih noćenja.

Zaleđe Šibensko-kninske županije, također, je unatoč velikom turističkom potencijalu: kulturno povijesnim znamenitostima, starim selima i vodenicama, prirodnim ljepotama Dinare, Promine, Čikole i Krčića i blizini NP „Krka“ turistički slabo razvijeno. Kapaciteti alternativnih oblika turizma koji se mogu razvijati u zaleđu, poput agroturizma, veliki su, ali slabo prisutni.

Važnost NP „Krka“ u Županiji očituje se i u otvaranju novih radnih mjesta. Prije Domovinskog rata u Parku je radilo 27 (31 %) stalnih i oko 60 (69 %) sezonskih radnika, a 2017. godine radilo je 133 (37 %) stalnih i 219 (63 %) sezonski radnika. Nažalost, veliki udjel sezonskih radnika umanjuje ulogu Parka u socijalno-ekonomskoj transformaciji stanovništva funkcionalne regije.

Iz naselja funkcionalne regije Parka u kolovozu 2006. dolazilo je 54 % zaposlenika, pri čemu je njihova prostorna distribucija bila neravnomjerna. Zbog nedostatka turističkih sadržaja na gornjem toku rijeke Krke zaposleno je svega nekoliko radnika. Približavanjem području oko glavnih ulaza Parka – Skradina, Lozovca i Roškog slapa (zonama turističke posjećenosti) broj zaposlenih po naseljima znatno se povećava. Čak 1/5 svih zaposlenika Parka dolazi iz Šibenika, gdje je smještena Uprava, a samo 3 naselja – Šibenik, Dubravice (skradinska zona) i Lozovac (šibenska zona) nose više od polovice ukupnog broja zaposlenih³³. S daljnjim povećanjem turističkog prometa u Parku opravdano je predvidjeti i daljnje jačanje funkcije rada Parka. Također, može se očekivati modifikacija ovakve prostorne distribucije zaposlenika, povezano s otvaranjem ispostava Uprave Parka u Skradinu i Drnišu te planiranom redistribucijom posjetitelja prema atrakcijama Parka u gornjem toku Krke.

³³ Izvor: službene stranice Nacionalnog parka Krka

5. ZAKLJUČAK

U radu je razrađena problematiku vezanu za NP „Krka“, odnosno analiziran je gospodarski utjecaj NP „Krka“ na lokalitete u kojem djeluje. NP „Krka“ ima veliku važnost za zapošljavanje u Šibensko-kninskoj županiji, a pogotovo ljudi iz gradova i naselja koji su dijelovi Parka ili su u njegovoj neposrednoj blizini.

Zaštićena područja Republike Hrvatske, uključujući i Nacionalni park „Krka“ stvaraju vrlo pozitivnu sliku u svijesti o očuvanju prirode kako lokalnog stanovništva tako i stranih posjetitelja. Međutim, stalno unaprijeđivanje i naglašavanje promocije i promidžbe Parka, da bi se privukao što veći broj posjetitelja, potisnulo je i stavilo u drugi plan glavnu funkciju parka, zaštitu prirode i promicanje razvoja održivog turizma.

Promatrajući turizam kao skup svih djelatnosti gospodarstva kojeg određuje (turistička) potražnja u radu je procijenjen ukupan, izravni i neizravni, doprinos turizma gospodarstvu Šibensko-kninske županije.

Često se zaboravlja da je turizam djelatnost koju karakteriziraju određeni ciklusi i stanoviti rizici. Razvitak turizma valja programirati u skladu s interesima lokalnog pučanstva i s potrebom očuvanja (radi mogućnosti trajnog korištenja) primarnog resursa za buduće naraštaje. Poštovanje kriterija razvitka i postupno izgrađivanje novog turističkoga proizvoda trebali bi omogućiti dugoročno tržišno repozicioniranje turističke ponude. Naravno u cilju, kako je rečeno na početku, da turizam ne bude sam sebi svrha, nego u funkciji očuvanja Parka i razvoja gospodarstva na području kojem se nalazi.

Turizam danas u Hrvatskoj i u svijetu ima veliku važnost zbog razloga što generira nove prihode i radna mjesta te pokreće razvoj zemlje i njezinog gospodarstva.

LITERATURA

1. Bazala, A.: Istraživanja tržišta u funkciji održanog rada, Progres, Zagreb, 1978.
2. Čavlek, N.: Turizam, ekonomske osnove i organizacijski sustav, Školska knjiga, Zagreb, 2011.
3. Dulčić, A.: Upravljanjem razvoja turizma, Mate, Zagreb, 2001.
4. Geić, S.: Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilište u Splitu, Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Split, 2011.
5. Marguš, D., Menđušić, M., Krka-prirodna i kulturno-povijesna baština, Turistička naklada d.o.o., Zagreb, 2003.
6. Marguš D., Slatkovodne ribe Nacionalnog parka „Krka“ , Javna ustanova „Nacionalni park Krka“, 2011.
7. Martinić I., Planovi upravljanja za hrvatske nacionalne parkove i parkove prirode, Šumarski list br. 9-10, Zagreb, 2002.
8. Martinić, I., Upravljanje zaštićenim područjima prirode - planiranje, razvoj i održivost. Šumarski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, 2010.
9. Jadrešić, V. : Turizam u interdisciplinarnoj teoriji i praksi, Školska knjiga, Zagreb, 2001
10. Radeljak, P., Pejnović, D. : Utjecaj turizma na održivi razvoj funkcionalne regije Nacionalnog parka Krka, Godišnjak Titius 1(1), 2008
11. Vidaković Petar (2003). Nacionalni parkovi i zaštićena područja u Hrvatskoj. Zagreb, Fond za stipendiranje mladih za zaštitu prirode i turizam.